

Hundraåring i nytt ljus

MICAEL EKBERG, ABAKO Arkitektkontor AB

LENA SIEWERT, Kreativt ljus AB

GÖTEBORGS universitets huvudbyggnad firar i år 100-årsjubileum. Undervisningen har naturligtvis expanderat och decentraliserats till en lång rad institutioner på olika håll i staden, men universitetets ledningsfunktioner och centrala administration sitter kvar, och byggnaden används fortfarande för disputationer och större evenemang. Det handlar således om en hundraårig trotjänare som dessutom åldrats med behag och utgör ett av Göteborgs allra finaste exempel på arkitektur från förra sekelskiftet.

FRÅN PROVISORIUM TILL MANIFESTATION

Såväl institutionen som byggnaden är, liksom många andra i Göteborg från tiden kring förra sekelskiftet, ursprungligen ett resultat av privata donationer. Dåvarande Göteborgs högskola hade startat 1891 med sju ämnen inom den humanistiska sektionen och hyrde då in sig i en enkel träbyggnad som hade tillhört realgymnasiet, den så kallade Schillerska skolan. Verksamheten finansierades helt med donationsmedel utan bidrag från vare sig stat eller kommun fram till 1917. År 1901 skänkte köpmannen och konsuln Oscar

Ekman medel för att uppföra en byggnad, avsedd att hysa högskolans samtliga lokaler.

Förutsättningen för den ekmanska donationen var att stadsfullmäktige kostnadsfritt upplät lämplig mark. Högskolestyrelsen ställde krav på placering i Vasaparken, i anslutning till Vasagatan, en av de viktigaste paradgatorna i den stenstad som växte fram utanför de gamla vallarna. Målsättningen var att skapa en högskola som på samma sätt som i Uppsala och Lund gjorde det akademiska livet synligt i staden genom sin placering och monumentalitet. Vasagatan var dessutom ett etablerat kulturstråk med Valands konstskola, Chalmers tekniska institut, Vasa realläroverk och stadsbiblioteket. Samtidigt fanns en stark folkopinion för att bevara parken i sin helhet. Med dess kuperade terräng utgjorde den ett uppskattat andningshål som gav möjlighet till promenader, lek, källkåkning med mera i den annars tätt bebyggda staden.

Trots omfattande protester tog stadsfullmäktige i början av 1902 beslut om att förlägga högskolan till Vasaparken. Där efter utlystes en allmän arkitektävling,

där första pris tilldelades ett förslag av arkitekterna Erik Hahr och Ernst Torulf. Efter diverse bearbetningar av förslaget påbörjades byggnadsarbetet under hösten 1904. Den 18 och 19 september 1907 hölls en högtidlig invigningsceremoni med kronprins Gustaf bland de inbjudna gästerna.

Den nya högskolebyggnaden uppfördes med en T-formad grundplan. En långa i två våningar över en kraftfull sockel parallellt med Vasagatan rymmer foajéer, personalutrymmen och lärosalar. Denna kompletteras av en utskjutande byggnadsdel mot parken i söder som rymmer en större aula. Entréfasadens tyngd och symmetriska uppbyggnad ger tillsammans med placeringen ett tjugotal meter upp i slutningen ett monumentalt intryck från gatan. Flankerad av två bronslejon på höga granitplintar leder en väl tilltagen fritrappa med plats för såväl gångtrafik som sittande elever och körsång upp mot huvudentrén. Entrén accentueras genom ett mittparti helt i granit, med rusticerade hörnkedjor och kolossalpelare som bär en kraftig och rikt skulpterad överbyggnad.

Ljussättningen av Göteborgs universitet stödjer och betonar på ett diskret sätt de arkitekturmotiv som även dagtid dominerar byggnaden. Energiförbrukningen är låg och belysningen räknas som miljöanpassad fasadbelysning.

MJUKT OCH DISKRET

Universitetsbyggnaden spelar i dag under kvälls- och natttid en undanskymd roll som inte motsvarar dess plats i staden och dess kulturhistoriska värde. Vasaparken har dessutom blivit ett tillhåll för diverse ljusskygga individer, vilket ger en otrygg miljö för personal och besökare som rör sig till och från byggnaden. Detta har skapat ett behov av att både bildligt och bokstavligt lyfta fram byggnaden ur Vasaparkens mörker. Översyn av den utvändiga ljussättningen pågår och till firandet av hundraårsdagen och höstens jubileumsarrangemang har nu den första etappen, som är fasadbelysningen av huvudentrén, färdigställt. Gillis Åström från Statens fastighetsverk har varit beställare. För gestaltningen har Micael Ekberg från ABAKO Arkitektkontor AB svarat och Lena Siwert, Kreativljus AB, har varit ansvarig koordinator.

Den första etappen omfattar ljussättning av fasaden och huvudtrappan. Målsättningen har varit att skapa en belysning som inte förändrar eller förvanskar utan på ett mjukt och diskret sätt stödjer och betonar de arkitekturmotiv som även

under dagtid dominerar byggnaden.

Entrépartiet belyses av två strålkastare monterade på ömse sidor i huvudtrappan medan bronslejonen, deras plintar och huvudtrappan belyses av sex strålkastare monterade bakom takets balustrad. De båda förstnämnda har med tanke på den utsatta placeringen en robust konstruktion och är kompletterade med säkerhetsglas och galler. Samtliga armaturer är monterade på skenor för att ge möjlighet att välja några få lämpliga infästningspunkter i byggnaden. Det gör det också möjligt att vid behov rikta om armaturerna, till exempel vid evenemang. De kan även förses med olika typer av färgfilter.

Partiet runt trappan och entrén har fått ett varmt och välkomnande ljus med dragning åt gult, medan de armaturer som belyser bronslejonen har försetts med ett färgfilter som betonar materialet och förstärker tyngden i entrépartiet. Tillsammans med ljusstyrka och ljusriktningar är detta avstämt så att belysningen inte bara smälter in i sin miljö och är väl avbländad utan också bidrar till säkerheten. Energiförbrukningen är inte större än 2,2 kilowatt per år, vilket innebär att

belysningen räknas som miljöanpassad fasadbelysning.

Inom kort kommer den första etappen att följas av ytterligare åtgärder. I samarbete med Trafikkontoret planeras belysning av trädgruppen till vänster om vägen upp mot huvudentrén samt två nya stolparmaturer fram mot handikappentrén mot parken. I samband med kommande reparation av stenarbeten på huvudtrappan finns också planer på att den nuvarande handledaren ersätts av en ny med infälld belysning. Programmet omfattar dessutom belysning för de båda tornhuvarna som avslutar aulaflygeln, och i samband med detta planeras en upprustning av samtliga entréer med nya enhetliga och estetiskt anpassade belysningsarmaturer. Tanken är att lysa upp de ytor i byggnadens närmiljö som besökarna rör sig på och hålla ihop dem med byggnaden. På så sätt skapas också en omväxlande och intressant ljussättning av universitetsbyggnaden, som samtidigt får den roll i stadsbilden som det ursprungligen var tänkt – även under dygnets mörka timmar. **KV**